

[על דעת לאכול שאר חלקיו כעלים ותמרות] משום שתלישתם אינה ממעטת ומזיקה לאילן. אבל דקלא — לא נטעי אינשי אדעתא ד"קורא", כיון שתלישת ה"קורא" מהדקל ממעטת את ענפיו ופוגעת באילן עצמו ולכן אין לו חשיבות וברכתו "שהכל" (15).

ואף על גב דקלסיה שמואל לרב יהודה שקראו "שיננא" — הלכתא כותיה דשמואל שמברכים על "קורא" "שהכל" נהיה בדברו.

אמר רב יהודה אמר רב: צלף של ערלה בחוצה לארץ (16) — זורק (17) את האביונות

15. ישוב הגמרא צריך ביאור, שהרי הגמרא בקושיתיה נקטה בפשיטות שאת הצלף נוטעים לצורך ה"פראחא", ואם כן איך היא נוקטת ביישובה שנוטעים אותו לצורך "שותא".

ביאר בזה הגאון רבי מרדכי בנעט בחידושו, שבין בקושיא ובית בתירון סברה הגמרא שאף עיקר נטיעתו של ה"צלף" הוא לצורך ה"פראחא" ולא לצורך ה"שותא" מכל מקום אין הנוטעים מקפידים אם בנ"א יאכלו גם מה"שותא" ואינם חוששים שמא באכילתו יתקלקל העץ. אלא שבתחילה סברה הגמרא שכדי להחשיב פרי כדבר ש"נטעי ליה אדעתא דהכי" יש צורך שתהא דעת הנוטע עליו באופן חיובי כמו בנטיעת ה"צנון", ומשום כך הוקשה לגמרא שהרי "צלף" אין נטיעתו נעשית לצורך ה"שותא" ואם כן יש לדמותו ל"קורא" שנחשב לדבר ש"לא נטעי ליה אינשי אדעתא דהכי".

אכן למסקנא סוברת הגמרא שכדי להחשיב פרי כדבר ש"נטעי ליה אינשי אדעתא דהכי" אין צורך שתהא דעתו של הנוטע עליו באופן חיובי, אלא די לנו במה שלבנ"א אין קפידא אם יאכלוהו, ואם כן חלוק הוא מ"קורא" שלא רק שהנטיעה אינה נעשית בשבילו אלא אדרבה מקפידים שלא לאוכלו, וכפי שפירש רש"י (ד"ה דקלא): "שהאוכלו ממעט ענפי האילן". ומשום כך יש לברך על ה"שותא" ברכתו הראויה לו.

הנהגה השעור הציון (ר"ב סקמ"א) הביא להלכה לדברי הברכי יוסף הסובר שבזמנינו, כיון שאין נוטעים את הצלף לדעת העלים

והתמרות ואין אוכלים מהם כלל יש לברך עליהם ברכת "שהכל". ולכאורה להאמור נמצא שגם בזמנינו יש לברך עליהם ברכת "בורא פרי האדמה", שהרי למסקנת הגמרא אין צורך במחשבה חיובית בכדי להחשיב את הפרי כדבר ש"נטעי ליה אדעתא דהכי", אלא די במה שאין מקפידים על אכילתו וזה קיים גם בזמנינו. ועיין בספר תורת חיים [סופר] (ר"ב סקי"ט) שכבר תמה עליו בזה ומסיק להלכה שודאי גם בזמנינו יש לברך עליהם ברכת "בורא פרי האדמה".

16. בגמרא בקידושין (לח ב) נחלקו אמוראים אם ערלה בחוצה לארץ איסורה מדרבנן או מ"הלכה למשה מסיני", רש"י (ד"ה ערלה) נקט כדעת האומר שהאיסור הוא מדרבנן ואילו הרמב"ם (פ"י ממאכלות אסורות הט"ו) נקט שמקור האיסור הוא מ"הלכה למשה מסיני".

הגר"ח הלוי בספרו על הרמב"ם (שם) חוקר לדעת הרמב"ם האם ה"הלכה למשה מסיני" באה לפרש שאיסור הערלה שנאמר בתורה שונה הוא משאר מצות התלויות בארץ ונוהג הוא אף בחו"ל, ולפי זה נמצא שאיסור ערלת חו"ל נכלל באיסור הערלה הכתובה בתורה, או שמא איסור הערלה הנאמר בתורה אינו אלא בפירות ארץ ישראל, והאיסור שנלמד מ"הלכה למשה מסיני" הוא איסור מחודש בפני עצמו ואינו נכלל באיסור הערלה שהתפרש בתורה, [ועיין שם בדבריו שכתב נפקא מינה בזה לענין "נטע רבעי" אם הוא נוהג בחו"ל או לא.